

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Istorie • Centrul de Studii Clasice și Creștine

Nr. 20-2/2025

CLASSICA & CHRISTIANA

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI

Classica et Christiana

Revista Centrului de Studii Clasice și Creștine

Fondator: Nelu ZUGRAVU

20/2, 2025

Classica et Christiana

Periodico del Centro di Studi Classici e Cristiani

Fondatore: Nelu ZUGRAVU

20/2, 2025

ISSN: 1842 – 3043
e-ISSN: 2393 – 2961

Comitetul științific / Comitato scientifico

Moisés ANTIQUEIRA (Universidade Estadual do Oeste do Paraná)
Sabine ARMANI (Université Paris 13-CRESC - PRES Paris Cité Sorbonne)
Immacolata AULISA (Università di Bari Aldo Moro)
Andrea BALBO (Università degli Studi di Torino)
Antonella BRUZZONE (Università degli Studi di Sassari)
Livia BUZOIANU (Muzeul Național de Istorie și Arheologie Constanța)
Claudio César CALABRESE (Universidad Panamericana - Campus Aguascalientes)
Dan DANA (Centre National de la Recherche Scientifique/HiSoMA (UMR 5189), Lyon)
Beatrice GIROTTI (Alma Mater Studiorum - Università di Bologna)
Maria Pilar GONZÁLEZ-CONDE PUENTE (Universidad de Alicante)
Attila JAKAB (Civitas Europica Centralis, Budapest)
Fred W. JENKINS (University of Dayton)
Domenico LASSANDRO (Università di Bari Aldo Moro)
Carmela LAUDANI (Università della Calabria)
Patrizia MASCOLI (Università di Bari Aldo Moro)
Dominic MOREAU (Université de Lille)
Sorin NEMETI (Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca)
Evalda PACI (Centro di Studi di Albanologia, Tirana)
Vladimir P. PETROVIĆ (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade)
Luigi PIACENTE (Università di Bari Aldo Moro)
Sanja PILIPOVIĆ (Institute of Archaeology, Belgrade)
Mihai POPESCU (C.N.R.S. - ANHIMA, Paris)
Julijana VISOČNIK (Archdiocesan Archives of Ljubljana)
Heather WHITE (Classics Research Centre, London)

Comitetul de redacție / Comitato di redazione

Claudia TĂRNĂUCEANU (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași)
Nelu ZUGRAVU, director al Centrului de Studii Clasice și Creștine
al Facultății de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
(*director responsabil / direttore responsabile*)

Correspondența / Corrispondenza:

Prof. univ. dr. Nelu ZUGRAVU
Facultatea de Istorie, Centrul de Studii Clasice și Creștine
Bd. Carol I, nr. 11, 700506 - Iași, România
Tel. ++40 232 201634 / Fax ++40 232 201156
e-mail: nelu@uaic.ro

Toate contribuțiile sunt supuse unei duble analize anonime (*double-blind peer review*), efectuate de specialiști români și străini.

All contributions are subject to a double anonymous analysis (*double blind peer review*), carried out by Romanian and foreign specialists.

La redazione sottopone preliminarmente tutti i contributi pervenuti a un procedimento di doppia lettura anonima (*double-blind peer review*) affidato a specialisti romeni e stranieri.

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” din IAȘI
FACULTATEA DE ISTORIE
CENTRUL DE STUDII CLASICE ȘI CREȘTINE

Classica et Christiana

**20/2
2025**

**Actele colocviului internațional *Receptarea Romei și a
Imperiului Roman în cultura română contemporană*
(Iași, 14-16 noiembrie 2024)**

editate de

Nelu ZUGRAVU și Ionuț NISTOR

Tehnoredactor: Nelu ZUGRAVU

ISSN: 1842 – 3043
e-ISSN: 2393 – 2961

Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
700511 - Iași, tel./fax ++ 40 0232 314947

SUMAR / INDICE / CONTENTS

SIGLE ȘI ABREVIERI – SIGLE E ABBREVIAZIONI / 9

Actele colocviului internațional *Receptarea Romei și a Imperiului Roman în cultura română contemporană*

(Iași, 14-16 noiembrie 2024)

Programul colocviului [The colloquium program] / 11

Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ, Vestigii romane pe mărcile poștale românești din perioada regimului comunist [Roman antiquities on Romanian postage stamps during the Communist regime] / 17

Roxana-Gabriela CURCĂ, Epigraphic Latin in Romanian studies in post-war period / 43

Dan DANA, Un alt latinism interbelic: urmașii francofoni ai Romei [Another interwar Latinism: French-speaking descendants of Rome] / 53

Gabriela E. DIMA, Roma antică în percepția lui Liviu Rebreanu [Ancient Rome as seen by Liviu Rebreanu] / 85

Theodor GEORGESCU, Imaginea Romei în cultura română prin ochii autorilor de limbă greacă veche [The image of Rome in Romanian culture through the eyes of ancient Greek writers] / 97

Marian I. HARIUC, „Și în România se lucrează în vederea sărbătoririi lui Ovidiu”. Bimilenarul nașterii lui Publius Ovidius Naso (1957-1958) [In Romania, Work is also being done in Preparation for the “Celebration of Ovid”: The Bimillenary of the Birth of Publius Ovidius Naso (1957-1958)] / 111

Emanuela ILIE, “Amo, amas, amat...” (1943) de V. Beneș: o distopie totalitară curajoasă, cu un roman și mulți (alți) barbari) [“Amo, amas, amat...” (1943) by V. Beneș: a courageous totalitarian dystopia, with a Roman and lots of (other) barbarians] / 131

Gheorghe IUTIȘ, Istoria Romei în manualele școlare din perioada 1920-1948 [The history of Rome in school textbooks from the period 1920-1948] / 149

Sorin NEMETI, Școala de arheologie de la Cluj și studiul religiei romane din Dacia [The archaeology School from Cluj and the study of Roman religion in Dacia] / 159

Ionuț NISTOR, Italian language and civilization at the University of Iași in the first half of the 20th century / 171

Adriana PANAINTE, Provincia Moesia Inferior în istoriografia românească de la Vasile Pârvan la tratatul de *Istoria Românilor* (2001) [The province of Moesia Inferior in Romanian historiography from Vasile Pârvan to the *History of the Romanians* (2001)] / 181

Bogdan POPA, Despre trecutul unui cuvânt. „Daciada”, de la titlu de epopee la competiție sportivă [On the past of a word. “Daciada”, from epos title to sports competition] / 207

Nelu ZUGRAVU, Claudia TĂRNĂUCEANU, Ediții din autorii latini în perioada comunistă – exigențe profesionale, concesiile ideologice [The editions of Latin authors during the Communist period – professional requirements, ideological concessions] / 217

STUDII – STUDI /

Immacolata AULISA, Antichi itinerari di pellegrinaggio al Santuario di San Michele sul Gargano [Ancient pilgrimage routes to the Sanctuary of Saint Michael on the Gargano] / 257

Francesco BOTTI, L'immagine dei Visigoti nella *Cronaca* di Idazio [The description of the Visigoths in the *Chronicle* of Hydatius] / 291

Antonella BRUZZONE, Un capitolo di storia degli studi del Novecento sulla poesia bucolica greca e latina [A chapter of the history of twentieth-century studies on Greek and Latin bucolic poetry] / 309

- Maria Carolina CAMPONE, *Mare undique et undique caelum*: il *topos* del viaggio in mare nell'epistola 49 di Paolino di Nola [*Mare undique et undique caelum*: the *topos* of the sea voyage in Paulinus of Nola's Epistle 49] / 325
- Dalila D'ALFONSO, *Ut iugum continet sirpiculos*: a proposito di 'sirpi' e transumanza in Varro *rust.* 2,2,9 [*Ut iugum continet sirpiculos*: on 'sirpi' and transhumance in Varro *rust.* 2.2.9] / 347
- Beatrice GIROTTI, Pratiche di discredito dalla storiografia pagana del IV secolo d.C.: *muliebritas* vs. *virilitas* nelle rappresentazioni di potere [Practices of discredit in 4th century AD pagan historiography: *muliebritas* vs. *virilitas* in representations of power] / 365
- Alessandro LAGIOIA, "*O misera domus Herculea*": un contributo inedito alla fortuna umanistica del mito di Ercole [*O misera domus Herculea*": an unpublished contribution to the humanistic reception of the myth of Hercules] / 385
- Carmela LAUDANI, Del buon uso della lira: Ermes (Hom. 4) e Teutra (Sil. 11, 288-482) [The good use of the lyre: Hermes (Hom. 4) and Teuthras (Sil. 11, 288-482)] / 421
- Patrizia MASCOLI, Aldelmo di Malmesbury epistolografo [Aldhelm of Malmesbury, epistolographer] / 431
- Manuela MONGARDI, Nuove forme di rappresentazione delle *Augustae* nel III secolo d.C.: il caso dei miliari [New forms of representation of the *Augustae* in the third century AD: the case of milestones] / 443
- Roberto MONTEFINESE, Between sword and cross: the christianization of Roman military culture from persecution to symbolic transformation / 467
- Fabrizio PETORELLA, *Quia non, sicut videt homo, videt deus*. Cecità e guarigione nella *Vita di Severino* di Eugippio [*Quia non, sicut videt homo, videt deus*. Blindness and healing in Eugippius' *Life of Severinus*] / 489

Vladimir P. PETROVIĆ, A new votive Roman inscription from Rogatica dedicated to Liber Pater (East Dalmatia) / 509

Daniela SCARDIA, *Audacter facio*: il confronto tra santi nell'*Hom. 6 in Is. 1-2* di Origene [*Audacter facio*: The comparison between saints in Origen's *Homily 6 on Isaiah 1-2*] / 517

Enrico SIMONETTI, *Lacrimae sua verba sequuntur*: Pathos elegiaco e reticenza emotiva nell'*Eroide* di Ipermestra [*Lacrimae sua verba sequuntur*: Elegiac pathos and emotional reticence in the *Herois* of Hypermnestra] / 551

CRONICA – CRONACA / 567

PUBLICAȚII – PUBBLICAZIONI / 571

SIGLE ȘI ABREVIERI / SIGLE E ABBREVIAZIONI*

<i>ActaMN</i>	<i>Acta Musei Napocensis</i> , Cluj-Napoca.
<i>AIIAI</i>	<i>Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”</i> , Iași.
<i>AISC</i>	<i>Anuarul Institutului de Studii Clasice</i> , Cluj.
<i>ANRW</i>	<i>Ausstieg und Niedergang der römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung</i> , Berlin-New York.
<i>AȘUI.Istorie</i>	<i>Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași</i> , S.N., Istorie.
<i>BSAS</i>	<i>Bulletin de la Société archéologique de Sousse</i> , 1903-
<i>CCSL</i>	<i>Corpus Christianorum. Series Latina</i> , Turnhout, 1953 sqq.
<i>CSEL</i>	<i>Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum</i> , Vienna-Leipzig, 1860 sqq.
<i>DACL</i>	<i>Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie</i>
<i>EDR</i>	<i>Epigraphic Database Rome</i> .
<i>GCS</i>	<i>Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten (drei) Jahrhunderte</i> , Leipzig-Berlin.
<i>PCBE</i>	<i>Prosopographie chrétienne du Bas-Empire</i> , éd. par A. Mandouze et al., 4 voll., Paris-Rome 1982-2013.
<i>PIR</i>	<i>Prosopographia Imperii Romani. Saec. I.II.III</i> .
<i>PL</i>	<i>Patrologia Latina</i> .
<i>RRMAM</i>	D. French, <i>Roman Roads and Milestones of Asia Minor</i> , Vol. III, British Institute at Ankara, 2012-2016.
<i>SAI</i>	<i>Studii și Articole de Istorie</i> , București.
<i>SC</i>	<i>Sources Chrésiennes</i> , Paris-Lyon.
<i>SCIVA</i>	<i>Studii și Cercetări de Istorie Veche și Arheologie</i> , București.
<i>TD</i>	<i>Thraco-Dacica</i> , București.
<i>ThLL</i>	<i>Thesaurus linguae Latinae</i> .

* Cu excepția celor din *L'Année Philologique* și *L'Année Épigraphique* / Escluse quelle segnalate da *L'Année Philologique* e *L'Année Épigraphique*.

UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI

FACULTATEA de
ISTORIE

Primăria
Municipiului
Iași

CSCC
CENTRUL DE STUDII CLASICE ȘI CREȘTINE

COLOCVIUL INTERNAȚIONAL
Receptarea Romei și a Imperiului Roman
în cultura română contemporană

ORGANIZATORI

PROF. UNIV. DR. NELU ZUGRAVU

CONF. UNIV. DR. IONUT NISTOR

Iași, 14-16 noiembrie 2024

Sala H1 (Corp H) / Facultatea de Istorie

**PROIECT FINANȚAT DE PRIMĂRIA MUNICIPIULUI IAȘI PRIN
H.C.L. NR. 61/28.02.2024**

PROGRAM**Joi, 14 noiembrie 2024****14.00-16.00**Moderator: **Nelu ZUGRAVU****14.00-14.30:** Deschiderea colocviului; salutul organizatorilor:

Dl. Mihai CHIRICA, Primarul Municipiului Iași

Dl. Liviu MAHA, Rectorul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Dl. Lucrețiu-Ion BÎRLIBA, Decanul Facultății de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Dl. Florian MATEI-POPESCU, Președintele Asociației Societatea de Studii Clasice din România

Dl. Nelu ZUGRAVU, Directorul Centrului de Studii Clasice și Creștine, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Orationes inaugurales**14.30-15.00:** Cătălin TURLIUC, Iași, *Discurs istoric și post-adevăr în contextul moștenirii lăsate de lumea romană***15.00-15.30:** Emanuela ILIE, *De la distopia interbelică la policier-ul contemporan. (Re)inventări narative ale unei scheme consacrate, cu romani și (alți) barbari***15.30-16.00:** Discuții**16.00-16.30:** Pauză**16.30-18.30*****Historica (I)***Moderator: **Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ****16.30-17.00:** Gheorghe IUTIȘ, *Istoria Romei în manualele școlare din perioada 1920-1948***17.00-17.30:** Ovidiu-Iulian SANDU, *Imperiul Roman în scrieri politice din perioada comunistă (1965-1989)***17.30-18.00:** Daniel NIȚĂ-DANIELESCU, *Dacia și Roma în scrierile părintelui Dumitru Stăniloae***18.00-18.30:** Discuții**18.30:** Cocktail

Vineri, 15 noiembrie 2024**9.00-11.00*****Philologica***Moderator: **Claudia-Dorina TĂRNĂUCEANU****9.00-9.30:** Theodor GEORGESCU, *Imaginea Romei în cultura română prin ochii autorilor de limbă greacă veche***9.30-10.00:** Nelu ZUGRAVU, Claudia-Dorina TĂRNĂUCEANU, *Ediții din autorii latini în perioada comunistă - exigențe profesionale, concesiile ideologice***10.00-10.30:** Roxana-Gabriela CURCĂ, *Latina epigrafică în cercetarea românească postbelică***10.30-11.00:** Discuții**11.00-11.15:** Pauză**11.15-13.00*****Scholastici***Moderator: **Ionuț NISTOR****11.15-11.45:** Dan DANA, *Un alt latinism interbelic: urmașii francofoni ai Romei***11.45-12.15:** Cătălin BOTOȘINEANU, *O competiție simbolică uitată. Bursierii ieșeni ai Școlii Române din Roma în perioada interbelică***12.15-12.45:** Iulian Cătălin DĂNILĂ, *Fascinația Romei printre bursierii Școlii Române de la Roma***12.45-13.00:** Discuții**13.00-15.00:** Pauză**15.00-16.30*****Postclassica***Moderator: **Bogdan CEOBANU****15.00-15.30:** Ionuț NISTOR, *Limba și civilizația italiană la Universitatea ieșeană în prima jumătate a secolului al XX-lea***15.30-16.00:** Marian-Ionuț HARIUC, *Schimburi culturale româno-italiene în anii destinderii comuniste: locul Antichității romane***16.00-16.30:** Discuții**16.30-16.45:** Pauză

16.45-18.15***Litteraria***Moderator: **Emanuela ILIE****16.45-17.15:** Gabriela DIMA, *Roma antică în percepția lui Liviu Rebreanu***17.15-17.45:** Ioana PETCU-PĂDUREAN, *Imagina Romei antice pe scena teatrului românesc prin filtrul shakespeareian. Titus Andronicus și Iulius Caesar***17.45-18.15:** Discuții**18.15:** Cocktail**Sâmbătă, 16 noiembrie 2024****9.00-10.30*****Historica (II)***Moderator: **Lucrețiu-Ion BÎRLIBA****9.00-9.30:** Adriana PANAITTE, *Provincia Moesia Inferior în istoriografie românească de la Vasile Pârvan la tratatul de Istoria românilor***9.30-10.00:** Florian MATEI-POPESCU, *Provincia Dacia în istoriografia românească din perioada 1960-2001***10.00-10.30:** Sorin NEMETI, *Contribuția școlii clujene de istorie și arheologie la studiul religiei romane***10.00-10.30:** Discuții**10.30-10.45:** Pauză**10.45-12.30*****Miscellanea***Moderator: **Cătălin TURLIUC****10.45-11.15:** Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ, *Vestigii romane în emisiuni filatelice românești din perioada regimului comunist***11.15-11.45:** Bogdan-Alexandru JITEA, *Dacii și romanii pe marele ecran ceaușist***11.45-12.15:** Bogdan POPA, *Continuitate și antiteză. Contextul social-politic al Daciei***12.15-12.30:** Discuții**12.30:** Închiderea colocviului. Concluzii
Ionuț NISTOR, Nelu ZUGRAVU

Participanți

- Florica BOHÎLȚEA-MIHUȚ, Departamentul de Istorie Antică, Arheologie și Istoria Artei, Facultatea de Istorie, Universitatea din București
- Cătălin BOTOȘINEANU, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Iași
- Roxana-Gabriela CURCĂ, Departamentul de Istorie, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Dan DANA, Centre National de la Recherche Scientifique/ HiSoMA (UMR 5189), Lyon
- Iulian Cătălin DĂNILĂ, Facultatea de Științe ale Comunicării, Universitatea „Apolonia” din Iași
- Gabriela DIMA, Departamentul de Limbi și Literaturi Străine, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Theodor GEORGESCU, Departamentul de Limbi și Literaturi Romanice, Clasice și Neogreacă, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, Universitatea din București
- Marian-Ionuț HARIUC, Academia Română, Institutul de Istorie, Departamentul de Istorie contemporană, Iași
- Emanuela ILIE, Departamentul de Românistică, Jurnalism și Literatură comparată, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Gheorghe IUTIȘ, Departamentul de Istorie, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Bogdan-Alexandru JITEA, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, București
- Florian MATEI-POPESCU, Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
- Sorin NEMETI, Departamentul de Istorie Veche și Arheologie, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca
- Ionuț NISTOR, Departamentul de Istorie, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași,
- Daniel NIȚĂ-DANIELESCU, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Adriana PANAITTE, Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
- Ioana PETCU-PĂDUREAN, Facultatea de Teatru, Universitatea Națională de Arte „George Enescu” din Iași
- Bogdan POPA, Academia Română, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București
- Ovidiu-Iulian SANDU, Liceul Teoretic „Ion Neculce” Târgu Frumos, Județul Iași
- Claudia-Dorina TĂRNĂUCEANU, Departamentul de Limbi și Literaturi Străine, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Cătălin TURLIUC, Academia Română, Institutul de Istorie, Departamentul de Istorie contemporană, Iași
- Nelu ZUGRAVU, Centrul de Studii Clasice și Creștine, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

DESPRE TRECUTUL UNUI CUVÂNT. „DACIADA”, DE LA TITLU DE EPOPEE LA COMPETIȚIE SPORTIVĂ

Bogdan POPA*

(Academia Română – Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”)

Cuvinte-cheie: „Daciada”, politici de tineret, totalitarism, Carol II, Nicolae Ceaușescu.

Rezumat: *Articolul de față reprezintă o introducere în istoria unui cuvânt: „Daciada”. Asociat mental competiției sportive din anii 1970-1980, marcați de creșterea rolului dacilor în propaganda regimului comunist, „Daciada” are o istorie semantică mult mai complexă. Apărut ca titlu de epopee în 1885, cuvântul a fost folosit în anii 1930 în conexiune cu politica de tineret a regimului regelui Carol II. Deși legăturile cauzale sunt încă greu de stabilit, „Daciada” sugerează o conexiune și posibile comparații, între politicile de tineret din anii 1930 și cele din 1970-1980, decenii marcate de cultul personalității conducătorilor Carol II și Nicolae Ceaușescu.*

Keywords: “Daciada”, youth policies, totalitarianism, Carol II, Nicolae Ceaușescu.

Abstract: *On the past of a word. “Daciada”, from epos title to sports competition. This article is an introduction into the semantic history of “Daciada”. Mentally associated with the mass youth sports competition organised in the 1970s-1980s, marked by the increased role of the ancient population of the Dacians in the propaganda of the communist regime. The semantic history of the term “Daciada” is much more complex. Coined as an epos name in 1885, the “Daciada” was used again during the 1930s in connection with the youth policy of King Carol II. Though any possible causal links remain to be established, “Daciada” hints towards a connection and possible comparisons between the youth policies of the 1930s and the 1970s-1980s, decades marked by the personality cultus of Carol II and Nicolae Ceaușescu.*

Pentru copiii anilor 1980, dacii au fost o prezență constantă, prin filme artistice, benzi desenate, piese de teatru, un joc de strategie („Dacii și romanii”), creat de Mircea Ivanciu, aparent inspirat de descope-

* bogdan.popa@iini.ro

riri arheologice¹. Adesea idealizați, dacii erau – firesc și logic, s-ar putea spune – aflați într-un conflict constant cu romanii. Un exemplu este romanul de aventuri istorice publicat în 1967 de Tudor Popescu (1930-1999), *Un dac la Roma*. În viziunea autorului, dacii apăreau ca un popor de agricultori, luptători neînfricați pentru libertate, conduși de un rege singuratic, atotputernic, iubit și ascultat de căpeteniile alese de el. Credința în Zamolxis era confundată de un tânăr dac cu creștinismul, iar casele de lemn aveau decorațiuni ce aminteau de Coloana Infinitului. În antiteză, romanii erau un neam care, în ciuda civilizației (scriitorul lauda bibliotecile și teatrele, arhitectura, răspândirea ideilor lui Lucretius), erau dedați desfrâului și preocupați de cucerirea lumii, de luarea tinerilor daci ca sclavi². *Un dac la Roma* a inspirat serialul de benzi desenate *Taina Pergamentului*, cu 17 episoade apărute între 1985-1986 în revista „Cutezătorii”³ și, de asemenea, un serial de teatru radiofonic, înregistrat în anul 1988⁴.

Am început acest articol cu o mărturisire poate prea personală, deoarece copilul-cititor din anii 1980, captivat de scriitura bună a lui Tudor Popescu, nu avea cum să înțeleagă că ceea ce părea inspirație istorică și licență literară se transformaseră, de fapt, într-o serie de idei, teme și locuri comune ale propagandei oficiale în care dacismul juca un rol esențial în cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu.

Iar unul dintre cele mai interesante elemente ale cultului personalității ce a dominat deceniul 1980 a fost „Daciada”, o competiție sportivă de masă, menită să crească apetența pentru sport în cadrul tinerețului României socialiste, să aducă în „sistemul de selecție” potențiali campioni la întreceri internaționale, mai ales la Jocurile Olimpice, nu în ultimul rând că contribuie la creșterea productivității în muncă. Din 1976 (anul în care a fost introdusă) și până în 1989 (când a fost abandonată după căderea lui Nicolae Ceaușescu), Daciada a fost o prezență constantă în presă.

¹ https://muzeuljucariilor.ro/wp-content/gallery/dacii-si-romanii/dsr_instr__0015.jpg, accesat 30 septembrie 2025. Despre rostul didactic al jocului, în particular al celui despre daci și romani, a se vedea Emil Pleșa, *Jocul și dezvoltarea armonioasă a copilului*, „Almanahul Revistei Sănătatea”, 1982, 170.

² Tudor Popescu, *Un dac la Roma*, București, Editura Militară, 1967.

³ Primul episod: *Taina pergamentului*, scenariu: Tudor Popescu, desene: Valentin Tănase, „Cutezătorii”, 940, 10 octombrie 1985, coperta IV; ultimul episod în „Cutezătorii”, 957, 6 februarie 1986.

⁴ https://www.youtube.com/watch?v=Nv4qsl3_DZk, accesat 30 septembrie 2025.

Cuvântul în sine este tema principală a articolului de față. Ceea ce mă interesează este istoria semantică a termenului „Daciadă”, de la apariția acestuia în 1885 și până la dimensiunea propagandistică pe care a căpătat-o în 1934, apoi la cea mult mai bine cunoscută din anii 1970-1980.

Dintr-un anumit punct de vedere, acest text reprezintă o cercetare preliminară, pornită din interesul meu de lungă durată pentru istoria sportului ca fenomen social în România secolului al XX-lea. Teza pe care o propun este că, deși anumite puncte de legătură încă trebuie identificate, istoria „Daciadei” ca termen și fenomen, reprezintă un aspect al dilemelor identitare, mai puțin ale celor naționale (identificarea strămoșilor și continuitatea⁵), dar mai cu seamă ale regimurilor politice totalitare ce au guvernat România începând cu anii 1930. Deși memoria colectivă leagă de „Daciada” regimul comunist, un demers de istorie politică, socială și semantică deschide posibilitatea de a compara două regimuri totalitare prin care a trecut România: cel imaginat de regele Carol II (1930-1940) și cel condus de Nicolae Ceaușescu (1965-1989). Amândouă regimurile au cunoscut o propagandă asiduă, construite în jurul cultului personalității unui conducător providențial și absolut. Tot astfel, amândouă regimurile totalitare au făcut din controlul tineretului un punct forte al politicii de stat.

Anii 1930: o competiție sportivă la Sarmisegetuza?

Se ridică, firesc, întrebarea, de ce „Daciada” este un punct comun celor două regimuri. Cuvântul în sine a apărut în secolul al XIX-lea, evident ca titlu de epopee, mai întâi la Ion N. Șoimescu (în 1885), apoi la George Baronzi (în 1890)⁶. Șoimescu arăta în prefața lucrării că „restituirea Daciei Traiane” de către Mihai Viteazu era tema poeziei sale epice, dar care începea cu o istorie a Daciei (în versuri, explicate însă în proză în note de subsol) de la cucerirea română până la descălecatul lui Negru Vodă⁷. Ambele epopei menționate au fost re-editate în 1979⁸.

⁵ Pentru o introducere generală, Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, ediția a II, București, Humanitas, 2000, 127-194.

⁶ G. Baronzi, *Daciada. Poemă epică în opt cânturi*, Brăila, Editura Tipo-Litografiei Universala, C. P. Nicolau, 1890.

⁷ Ion N. Șoimescu, *Daciada. Epopeia în 24 cânturi*, București, Tipografia Modernă Gregorie Louis, 1885, IV.

⁸ *Epopei naționale*, ediție de Teodor Vârgolici, București, Minerva, 1979.

În 1934, cuvântul „Daciadă” a apărut din nou, deși nu este clar dacă era o urmă târzie a operelor lui Șoimescu și Baronzi.

Mai întâi, concursurile „Tinerimii Române” au fost descrise ca „prima Daciadă a portului, cântecului și a străvechilor jocuri păstrate cu sfințenie”. Termenul în sine era așezat în antiteză cu cel de Olimpiadă, „fără nici o legătură cu tradiția și sufletul românesc”⁹. În 1934, se împlineau 10 ani de la reluarea săpăturilor arheologice de la Sarmisegetuza, de fapt primele săpături coordonate de arheologi români, universitarii clujeni Constantin Daicoviciu și Octavian Floca.

Momentul decisiv a fost vizita regelui Carol II la Sarmisegetuza, un eveniment marcat de festivismul specific domniei „voievodului culturii”. În concepția regelui Carol II, persoana sa era adevărata idee unificatoare a societății de după 1918. În fond, rolul teoretic al suveranului era de a fi independent de strategiilor partidelor politice democratice sau de extremă dreaptă, în egală măsură deasupra oricăror manifestări regionaliste. Pentru a împlini un asemenea deziderat, atât educația școlară, cât și cea extrașcolară erau esențiale. În septembrie 1934, regele Carol II a participat la deschiderea șantierului arheologic de la Grădiștea Muncelului, moment la care au participat, conform presei, 50000 de țărani din toată țara¹⁰. Acest moment a prilejuit o foarte interesantă utilizare a termenului de „Daciadă”.

Dar nu regele Carol II, ci Gheorghe Tătărescu (1886-1957), președintele Consiliului de Miniștri, a fost cel care, în discursul său, a legat într-un mod surprinzător amfiteatrul roman de planurile privind tineretul României Mari: „în amfiteatrul reconstruit din Sarmisegetuza va fi locul în care se vor săvârși periodic sărbătorile «Daciadelor» cu prilejul cărora se va proslăvi cultul frumosului și al armoniei, sub toate înfățișările, precum și biruințele forțelor spirituale și fizice ale poporului nostru”¹¹. Serbările preconizate nu au fost organizate la Sarmisegetuza, deși denumirea „Daciada” a mai apărut în legătură cu manifestările locale, din Deva, ale organizațiilor Străjii Țării¹².

Pentru arheologi, cel puțin, vizita regală a avut urmări practice: Constantin Daicoviciu avea să publice o imagine aeriană a amfiteatru-

⁹ *Concursurile soc. „Tinerimea Română”*, „Universul”, 101, 16 aprilie 1934, 7.

¹⁰ *Entuziasta manifestare națională dela Sarmisegetuza*, „Curentul”, 2373, 11 septembrie 1934, 1.

¹¹ *Serbările dela Sarmisegetuza*, „Ilustrațiunea Română”, 19 septembrie 1934, 2-3.

¹² „*Universul*” în țară, „Universul”, 61, 4 martie 1939, 12.

lui, realizată de aviația militară, la „intervenția” lui Tătăărăscu¹³. De altfel, la începutul anilor 1940, denumirea de „Daciadă” a rămas în uz pentru grupurile de elevi și studenți care participau, formal ca voluntari, la săpăturile arheologice organizate de Universitatea din Cluj, în exil la Sibiu¹⁴.

De unde exact a pornit denumirea de „Daciadă” – dacă era inspirat de epopeile lui Șoimescu ori Baronzi sau pur și simplu derivat cu un sufix epopeic – este încă neclar, și doar o cercetare exhaustivă ulterioară ar putea clarifica de unde a apărut în discursul lui Gheorghe Tătăărăscu. La fel de bruscă a fost și reapariția termenului, în anii 1970, legat însă de politica sportivă și de tineret partidului comunist. „Daciada” ar fi ușor de prezentat doar din punctul de vedere al istoriei sportive. Sursele existente par a accentua dimensiunea sportivă a unei competiții cu multiple niveluri de organizare (local, regional, național), cu o piramidă variată a vârstelor și a pregătirii fizice propriu-zise a participanților.

1976-1989: performanță, control, dacism

A reduce „Daciada” la un spectacol specific anilor 1970-1980 este o capcană metodologică. Contextualizarea este esențială pentru înțelegerea istoriei sportului modern, care nu se mai limitează consemnarea participanților și rezultatele lor în întreceri, la liste de campioni și recorduri, punctate, poate, de momente tratate cu emotivitate. Este exact cazul „Daciadei”: a recrea contextul acesteia înseamnă a o înțelege din punct de vedere sportiv, politic, social sau cultural. Este însă un demers mult mai complicat decât lasă să se întrevadă tonul triumfalist de dinainte de 1989 și cel derogator al presei libere de după căderea lui Nicolae Ceaușescu de la putere.

O analiză a impactului sportiv și rolului ideologic al Daciadei, nu este nouă ca idee¹⁵. În articolul de față, latura de istorie sportivă nu ar conduce însă la concluzii noi. Dar, a limita sensul Daciadei la sport,

¹³ Constantin Daicoviciu, *Sarmisegetuza (Ulpia Traiana) în lumina săpăturilor*, Cluj, Cartea Românească, 1938, 29.

¹⁴ *Activitatea participanților la săpăturile și lucrările pentru descoperirea cetăților dace*, „Universul”, 250, 13 septembrie 1943, 2.

¹⁵ Loredana Necula, *Daciada*. „Un bun al întregului popor”, „Erasmus”, 12, 2001, <https://erasmusisha.wordpress.com/2001/01/01/daciada-%E2%80%99Cun-bun-al-intregului-popor%E2%80%99D/> (accesat 1 noiembrie 2024).

chiar acceptând că doar din acest motiv a fost creată, înseamnă a lectura necritic texte oficiale, adesea stereotipe, produse într-o perioadă a unui regim totalitar pentru care propaganda națională centrată pe figuri de lideri singuratici, care luptau pentru independența țării în fața amenințărilor străine devenise o modalitate de a masca o criză economică foarte gravă. Deși elementul de legătură cu folosirea termenului din anii 1930 încă lipsește, se poate afirma fără teama de a greși că „Daciada”, cu realizări remarcabile, indiscutabile în plan sportiv¹⁶, este un produs colateral al dacismului anilor 1970-1980, cu reverberațiile post-1990¹⁷.

Cuvântul „Daciadă” a devenit parte a vocabularului oficial în iarna anului 1976¹⁸. „Daciada” nu este, prin urmare, doar un nume „sugestiv”¹⁹, ci acel „nume românesc” căutat de Nicolae Ceaușescu în 1976²⁰. Interesant este că, deși întrecerea era descrisă în presa epocii ca ideea personală a șefului partidului și statului, numele nu era revendicat de acesta. Mărturie stă lucrarea lui Teodor Vârgolici, *Epopeea națională în literatura română*, ce a apărut în 1980 și a inclus epopeile amintite mai sus.

În noiembrie 1976, în ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. s-a vorbit despre „unele neajunsuri” ale mișcării sportive. „Daciada” era văzută de conducerea partidului și statului ca o modalitate de a crește atașamentul sportivilor față de localitățile de reședință, astfel încât să reducă transferul acestora²¹. Decizia conducerii de partid a fost comentată laconic în „Osteuropa”, periodic vest-german specializat în analize și traduceri directe de surse din regiune. Redactorii periodicului german își sprijineau afirmația pe faptul că ziaristi sportivi „neprofesioniști” (înțelesul fiind: autorii paginilor de sport din „Săptămâna”, „Flacăra”, „Scânteia”, „Tribuna”) criticau fățiș

¹⁶ Cf. interviurile de istorie orală reunite în volumul Zoltán Rostás, Florentina Țone (coordonatori), *Scos din producție. Viața de sportiv în comunism și după...*, București, Eikon, 2024, passim.

¹⁷ Analizate de Mihaela Grancea, *Dacismul și avatarurile discursului istoriografic postcomunist*, *Romanian Political Science Review*, VII/1, 2007, 95-115.

¹⁸ Ședința Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., „Scânteia”, 10561, 17 noiembrie 1976, 1.

¹⁹ *Sport în Rumänien*, *Osteuropa*, 27/11, November 1977, A667.

²⁰ Horia Alexandrescu, *Daciada, o idee de excepție, o competiție de excepție*, „Almanah Turistic pentru Tineret”, 1981, 194.

²¹ „Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România”, partea a III-ea, XII, 190, 16 noiembrie 1976, 1-2.

situații precum decăderea morală și cetățenească a sportivilor reprezentativi, reținerile salariale la nivel de întreprindere, practicile necurate în transferurile interne ale jucătorilor de fotbal. Autorii articolului din „Osteuropa” afirmă că aducerea unor asemenea fapte în atenția opiniei publice ar fi fost un element de noutate, ce anunța reforme iminente în mișcarea sportivă din România, iar Daciada ar fi fost soluția autorităților de la București²².

În presa centrală și locală au fost publicate statistici numeroase, interviuri și relatări despre întreceri sub egida „Daciadei”, ce erau organizate în orașe și sate din toate județele țării. Numărul participanților a fost estimat între 6.000.000 și 8.000.000. „Daciada” a fost menționată în materialele de analiză și informare politică din periodice științifice departe de domeniul sportiv. Dimensiunea propagandistică asumată și rolul Daciadei în normarea (de fapt, în controlul statului asupra) timpului liber al tineretului și oamenilor muncii erau, așadar, asumate politic²³.

Un bilanț de zece ani (1986) cita discursul lui Nicolae Ceaușescu din 24 septembrie 1977: „să facem ca omul să fie cu adevărat omul nou al viitoarei societăți comuniste pe care o edificăm în România”. În stilul triumfalist al epocii, Florin Gămulea reafirma dezideratele „Daciadei”: transformarea întregii mișcări sportive în competiție națională la toate nivelurile și pentru sporturile, includerea culturii fizice în educația permanentă, identificarea tinerilor talentați și creșterea lor pentru a dobândi titluri olimpice și internaționale (aspect corect și greu de contrazis). Scopul deschis mărturisit al Daciadei era educația patriotică, politică, morală și pentru muncă a tineretului²⁴.

Serbarea celor 2050 de ani de la fondarea statului dac centralizat este un element ce trebuie luat în calcul. Continuitatea neîntreruptă, o temă politică și istoriografică recurentă (cel puțin în raporturile dintre România și Ungaria în anii 1980) apare ca un paradox: lauda luptei strămoșilor din Antichitate pentru independență era invocată în paralel cu mândria sintezei cu civilizația romană. Moștenirea

²² *Sport in Rumänien, Osteuropa*, 27/11, November 1977, A667.

²³ Gheorghe Tudor, *Politica partidului comunist român de ridicare continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor în perioada consolidării construcției socialiste și a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, Revista de Istorie*, 32/9, 1979, 1620.

²⁴ Florin Gămulea, *Olimpiada sportului românesc*, în „Cântarea României”, 5, 1986, 37-39.

unui trecut de luptă era dublată de un prezent asemănător, iar denumirea întrecerii sportive în care se dorea a fi implicat tot tineretul țării sugera legătura cu celebrarea statului dac²⁵.

Se explică astfel de ce, atunci când prima ediție a Daciadei a fost închisă printr-un spectacol organizat la 24 septembrie 1978, legătura cu dacii, în mai mică măsură cu romanii, a devenit fățișă. În relatarea evenimentului, „România liberă” a insistat asupra faptului că ideea îi aparținuse lui Nicolae Ceaușescu, prezent la stadion. În ceea ce privește denumirea, aceasta avea „valoare de simbol, care a găsit un larg ecou în inimile tuturor celor ce trăiesc și muncesc pe pământul românesc – români, maghiari, germani și de alte naționalități”. Relatarea din „Scânteia”, deși în parte identică, indică legătura deliberată dintre denumirea competiției și daci: „sute de tineri înveșmântați în alb, urmașii dacilor și ai romanilor”, aprind torțe de la o torță adusă prin ștafetă de la Sarmisegetuza, în timp ce erau recitate versuri precum: „în câmpia românească a răsărit/ Acum 2050 de ani în falduri de rouă/ Din daci și din romani/ din două civilizații străvechi, / Din două trunchiuri de nobilă lumină/ Poporul român”²⁶. Cursa de ștafetă ce s-a încheiat pe stadion a fost dublată, simbolic, de torțele aprinse de la o torță adusă de la Sarmisegetuza de participanții din tribune: „sugerează transmiterea, de-a lungul veacurilor, din generație în generație, a ștafetei idealurilor de luptă, de dreptate, de libertate și independență”, spectacolul într-adevăr cu daci și romani²⁷. Cvazi-absenți, romanii apăreau totuși în manifestările propriu-zise, dar nu în numele competiției.

Legătura între sărbătorirea statului dac și întrecerea sportivă de tineret devine tot mai clară atunci când sunt revăzute și lecturate critic articolele presei din teritoriu. La Timișoara, tinerii au format din panouri succesiv sintagmele „Daciada 1978” și „2050 de ani statul dac”²⁸. Există și alte exemple, dar treptat conexiunea cu trecutul a trecut în plan secundar. Ion Ghițulescu, în articolul elogios dedicat Daciadei, observa legătura cu strămoșii și nevoia de a fi „sprinteni, sănătoși și

²⁵ *Moment de seamă în istoria neamului*, „Sportul”, 17 noiembrie 1977, 1.

²⁶ Mihai Caranfil, Dumitru Tîrcob, Valeriu Mironescu, *Grandiosul spectacol sportiv al „Daciadei” – vibrant omagiu partidului, patriei socialiste*, „Scânteia”, 11226, 24 septembrie 1978, 1, 3.

²⁷ „Daciada”, *denumire cu valoare de simbol*, „România liberă”, 10548, 25 septembrie 1978, 1, 3.

²⁸ Teodor Bulza, *Trupuri tinere, idealuri senine*, „Drapelul roșu”, 10369, Timișoara, 30 mai 1978, 3.

voinici” ca aceștia, dar accentul său era pe aspectul sportiv și ideologic al întrecerii²⁹.

Concluzii. Controlul tineretului și apelul la trecut

Cultura fizică a tineretului s-a aflat constant în atenția regimurilor totalitare din România secolului al XX-lea. Pretextul nobil (și logic) al nevoii de a dezvolta corpul și mintea a ascuns dezideratul de a exercita prin organizații de masă un control politic direct asupra timpului liber al tinerilor. Deși este încă greu de stabilit o legătură cauzală între ideea din 1934 de a reamenaja amfiteatrul roman de la Sarmisegetuza pentru competiții sportive și întrecerile a căror organizare a fost decisă în 1976, ambele inițiative erau specifice politicilor de tineret ale regimurilor autoritare prin care a trecut România în cursul secolului al XX-lea.

Denumirea de „Daciadă”, deși poate fi o simplă coincidență, indică idealizarea unui trecut dacic, construcția unei Antichități autohtone, diferită de cea greco-romană. Filiația termenului – de la epopeile lui Șoimescu și Baronzi la discursurile lui Gheorghe Tătărescu și ulterior, în 1976, la decizia comitetului central al partidului comunist român de a reforma sistemul de selecție al sportivilor reprezentativi – este încă incertă. Iar aici trebuie evitată capcana metodologică amintită mai sus: lectura „Daciadei” în cheie strict sportivă obliterează eforturile regimurilor politice de a controla tineretul, pe de o parte, iar pe de altă parte indică nevoia de a analiza procesul deliberat de transformare a Daciei în loc al memoriei naționale prin mijloace nu doar politice, ci și culturale și științifice.

²⁹ Ion Ghițulescu, „Daciada” – forță dinamizatoare, puternic factor de progres al sportului românesc, în „Almanahul părinților”, 1986, 163.

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
Facultatea de Istorie • Centrul de Studii Clasice și Creștine

Bd. Carol I, Nr. 11, 700506, Iași, România
Tel.: 040/0232/201634, Fax: 040/0232/201156

ISSN: 1842-3043
e-ISSN: 2393-2961

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI